

Arvio toimintamallista: Teemapäivät – romanien ja romaniyhdistysten kohtaamispaikka

Teemapäivillä alueen romanit ja paikallisten romaniyhdistyksen edustajat käsittelevät yhdessä hyvinvointiin, osallisuuteen ja koulutukseen liittyviä tarpeelliseksi koettuja asioita.

Malli on arvioitu¹ osana Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokran ja Euroopan sosiaalirahaston toimintalinjan 5 hankkeiden yhteistä Osallisuuden palaset -kehittämistyötä. Arvio on tehty Sokra-hankkeen päätoteuttaja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa.

Kehittäjä

Nevo tiija – uusi aika, Helsinki, Vantaa, Oulu ja Kuopio. Diakonia-ammattikorkeakoulu sekä osatoteuttajat Romanifoorumi, Vantaan ja Helsingin kaupungit, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö ja Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö (ESR 1.8.2016–31.12.2018).

Teemapäiviä toteutettiin 40 paikkakunnalla.

Kehittäjän yhteyshenkilö: Mertsu Ärling, Diakonia-ammattikorkeakoulu,
mertsu.arling@diak.fi

¹ Malli on arvioitu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa kehitettyjen osallisuuden osa-alueiden ja lupaavan käytännön kriteerien näkökulmista Sokran toimesta hankkeen dokumentaatiota hyödyntäen.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Mallin kuvaus

Tavoitteena on voimaannuttaa yksilöitä sekä vahvistaa paikallisen romaniväestön yhteistoimintaa. Teemapäivät rakentavat vähemmistöryhmän sisäistä toimintakulttuuria sekä siltaa romani- ja pääkulttuurin välillä.

Kohderyhmä ja asiakasymmärrys

Teemapäivät on paikallisille romaneille tarkoitettu tapahtumapäivä. Mukaan on kannustettu erityisesti eri ikäisiä sekä naisia että miehiä ja myös vertaisia kavereita tukena.

Teemapäivä 1 kiinnittyy paikalliseen yhteisöön ja yhdistysten toimintaan.

Teemapäivä 2 kiinnittyy osallistuvien tahojen kautta myös palvelujärjestelmään sekä tukee paikallista yhteistyötä eri tahojen esimerkiksi seurakuntien, järjestöjen ja sosiaali- ja nuorisotyön kanssa.

Toimivuuden ja käyttöönoton ehdot

Teemapäivien (Teemapäivä 1: paikallinen teemapäivä romaneille; Teemapäivä 2: yhteinen teemapäivä viranomaisten kanssa) tavoitteena on rakentaa vähemmistöryhmän sisäistä toimintakulttuuria ja rakentaa siltaa romani- ja pääkulttuurin välillä.

- Teemapäivällä alueen romanit ja paikallisten romaniyhdistyksen edustajat käsittelevät yhdessä hyvinvointiin, osallisuuteen ja koulutukseen liittyviä asioita.
- Tavoitteena on voimaannuttaa yksilöitä sekä vahvistaa paikallisen romaniväestön toimijuutta.
- Malli on samanlainen eri puolilla maata: on puheenvuoroja ja keskusteluja, mutta teemat voivat vaihdella paikkakunnittain.

Teemapäiville nähtiin tarve tutkimusten, raporttien ja aiemman kokemuksen pohjalta.

Teemapäivät 2 syntyi tarpeesta kehittää vuorovaikutusta palveluja tarjoavien kanssa ja siten jatkaa keskustelua myös romaniväestön ulkopuolisten kanssa.

Teemapäivien suunnittelu

Tapahtumaa edeltää info-tilaisuus, jossa keskustellaan paikkakunnalla asuvien romanien ja romaniyhdistysten kanssa ja pohjustetaan tapahtumaa, millä luodaan luottamusta tapahtumaan kohtaan. Viestinnässä ja markkinoinnissa huomioidaan, ettei kaikkia välttämättä tavoiteta sosiaalisen median ja paikallislehden kautta. Tiedottamalla voidaan myös luoda kiinnostusta teemapäivien sisältöjä kohtaan.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Teemapäivien sisältö suunnitellaan paikallisten romanien ja yhdistysten kanssa ja teemat nousevat heidän ehdotuksistaan. Oman yhteisön asiantuntijoiden käyttö on tärkeää, sillä tämä vahvistaa luottamusta ja omaa kulttuurista pääomaa.

Teemapäivien aiheet

Teemapäivillä käsitellään muun muassa ihmisenä kasvamista, itsetuntoa, kunnioittavaa vuorovaikutusta oman kulttuurin ja pääväestön kanssa, vanhemmuutta, lastenkasvatusta, koulusta selviämistä, koulutukseen tukemista, päihteistä tai muista ongelmista selviämistä, kuntoutumista, työllistymisen tukemista sekä koulutuksen ja työn merkitystä yksilön hyvinvoinnille. Monia aiheita ei ole voitu aiemmin käsitellä avoimesti ja yhteisesti.

Monien teemojen tiedetään herättävän tunteita, jolloin on tarpeen sopia etukäteen, miten arvoja ja asenteita sekä arkisia asioita, kuten kasvatuseriaatteita, vanhemmuutta tai perhe- ja avioliittoteemoja, käsitellään. Luentojen ja alustusten lisäksi keskustelut omakohtaisista kokemuksista ryhmissä ovat tärkeitä. Sisältöjä käydään läpi turvallisessa keskusteluympäristössä.

Keskustelu ja sen fasilitointi

Teemapäivillä keskusteluun osallistuu jännitteisissä suhteissa olevia tahoja. Keskustelua tukevat ryhmän sisältä tulevat riittävää luottamusta nauttivat asiantuntijat. Päivillä on nostettu esille vaikeitakin asioita. Tällä tavalla on rakennettu yhteisöllisyyttä ryhmän sisällä ja herätetty pohtimaan omaa vastuullisuutta yhteisössä. Asioiden käsitteleminen on luonut uudenlaista keskustelukulttuuria ryhmän sisälle. Kun yhteisö vahvistuu sisäisesti, on helpompi keskustella myös muun yhteiskunnan kanssa.

Tilaisuuden jälkeen: palaute ja yhteydenotot

Teemapäivien jälkeen palaute käsitellään, otetaan yhteyttä osallistujiin ja paikallisiin yhteyshenkilöihin sekä järjestetään henkilökohtaisia ohjaustuokioita etenkin nuoriin ja perheiden hyvinvointiin liittyvissä asioissa sekä koulutus- ja työllisyysasioissa.

Teemapäivä 2: paikalliset viranomaiset mukaan

Romaniyhteisön sisäisen paikallisen teemapäivän jälkeen on mahdollista järjestää laajemmat teemapäivät (Teemapäivä 2). Niihin kutsutaan mukaan romaniväestön lisäksi teemojen parissa työskentelevät paikalliset viranomaiset kuten sosiaali- ja terveystoimi, nuoriso-, sivistys- ja työllisyyspalvelut sekä poliisi. Näissä tilaisuuksissa keskustellaan romanien sisäisissä teemapäivissä esiin nostetuista teemoista.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Mallin arviointi

Osallisuuden toteutuminen mallissa

Paikalliset romanit ja alueen romaniyhdistykset ovat yhdessä päättäneet teemapäivän järjestämisestä, suunnitelleet tilaisuuden ja siellä käsiteltävät asiat. Lisäksi romanit toimivat alustajina ja johdattelevat tilaisuuden kulkua. Teemapäivillä on mahdollisuus tuoda pienemmissä ryhmissä äänensä kuuluville, sanoittaa asioita (esimerkiksi tehdä tarpeita näkyväksi ja vastata niihin), nähdä ja hoksata yhdessä päivien teemoihin liittyviä asioita ja sitä kautta vaikuttaa oman elämänsä muutokseen. Teemapäiville voi osallistua myös kuuntelijana. Osallistujalle etsitään keskusteluissa yksilöllisiä ratkaisuja. Teemapäivä antaa konkreettisia työkaluja omaan ja läheisten elämänhallintaan sekä yhteiseen hyvään panostamiseen.

Teemapäivillä luodaan ajatusta siitä, että ollaan itse osa muutosta, sekä rohkaistaan ja luodaan näköaloja erilaisiin mahdollisuuksiin. Yksilön voimaantumista tuetaan niin, että hän alkaa nähdä itse itsensä arvokkaana ja oman elämänsä asiantuntijana. Myös yhteisön sisäistä kehitystä tavoitellaan. Pyrkimyksenä on myös suunnata katse tulevaan ja irrottautua menneisyyden huonoista kokemuksista. Osallistujat haastetaan pohtimaan omia arvoja ja vaikutusmahdollisuuksia omaan elämään. Teemapäivässä 2 ympäröivä yhteisö oppii romanikulttuurista.

Keskustelut avasivat myös mahdollisuuksia erilaisiin rooleihin. Eniten keskustelua herättäneet aiheet olivat ihmisenä kasvaminen, ihmissuhteet, oman kulttuuriin vahvistaminen ja vanhemmuuden tuki. Sukupuoliroolit nousivat teemapäivillä myös esille. Miehet osallistuivat innokkaasti perheen arkipäivää koskeviin keskusteluihin, kun keskustelun aloittajina olivat miehet.

Teemapäivillä ihmisiä ohjataan palveluihin tai toimintoihin. Teemapäivät ovat tuoneet tietoa työllistymisen esteistä ja haasteista, joita on käsitelty päivien jälkeen yksilökeskeisemmin. Teemapäivät lisäsivät yhteistä ymmärrystä siitä, että kynnysten madaltamisesta ja tukitoimista huolimatta työllistymisen tavoitteet ovat korkealla. Romaniväestön keskuudessa tarvitaan sekä yleistä keskustelua että yksilöllistä kohtaamista, ja palvelujärjestelmän asiakasrajapinnalle menemistä.

Toiminta on lisännyt aktiivisuutta omassa elämässä, yhdistysten toiminnassa ja paikallisten romaniyhteisön sisällä. Teemapäivillä on esimerkiksi saatu romaninuoria kiinnostumaan koulunkäynnin ja perheen hyvinvoinnin tukemisesta. Ne ovat myös tukeneet ymmärrystä kohdennettujen palvelujen järjestämisestä. Yhteisöllisyys on entisestään vahvistunut ja esimerkiksi paikallisyhdistykseen on aktivoiduttu. Teemapäivät on ollut vaikuttamassa romaniyhteisön muutokseen.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Keskeistä on oman yhteisön toimintakulttuurin kehittäminen. Paikallisesti romanien välinen vuorovaikutus lisääntyi. Teemapäivien järjestäminen on lisännyt romanien näkyvyyttä positiivisesti paikallisesti. Mikäli järjestettiin toinen teemapäivä, Teemapäivä 2, lisäsi se romaniväestön ja viranomaisten vuoropuhelua ja palvelujen sisällön suunnittelua vähemmistöryhmä huomioiden. Tämä voi vähentää myös vähemmistöön kohdistuvia ennakkoluuloja. Toimintaa toteutetaan omassa yhteisössä ja Teemapäivän 2 osalta myös viranomaisten kanssa. Teemapäivä 2 toimii romanien ja viranomaisten välisenä yhteistyökanavana.

Toiminnasta hyötyy vähemmistöryhmä itse sekä erityisesti Teemapäivä 2:n kautta myös paikalliset viranomais- ja kolmannen sektorin toimijat. Toiminnan on todennettu lisäävän osallisuutta asiakaspalautteen ja kohderyhmän kanssa käytyjen keskustelujen kautta.

Teemapäivät vahvistavat osallisuutta etenkin omassa elämässä ja yhteisössä avaamalla keskustelua ja erilaisia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia.

Toimintamalli lupaavana käytäntönä

Teemapäivien kohderyhmältä saadun paikallisen palautteen ja keskustelujen perusteella toiminta on koettu tarpeelliseksi. Teemapäivät ovat koonneet yhteen satoja romaneja eri puolilla maata. Teemapäiviä toteutettiin yli 40 paikkakunnalla. Teemapäivät vaikuttivat osallistujamäärien kasvuun myös hankkeen muissa toiminnoissa ja romaniväestön keskinäisen vuorovaikutuksen vahvistaminen näkyi hanketyössä (muun muassa tietoisuutena tästä työstä).

Ajatus teemapäivistä on ollut olemassa jo ennen hanketta, mutta hankkeet mahdollistivat teemapäivien kehittämisen nykymuotoonsa. Teemapäiviä vastaavia tilaisuuksia ja leirejä on pidetty aikaisemmin, muun muassa Romanifoorumin ja paikallisten romanilyhdistysten toimesta. Teemapäivien kaltaista yhdenmukaista konseptia ei ole toteutettu aiemmin. Toiminta tukee romaniväestön hyvinvointia tukevia olemassa olevia rakenteita. Lisäksi se nostaa yksittäiset ihmiset voimakkaammin mukaan toimintaan ja tuo heidän äänensä kuuluville (ei pelkästään järjestöjen kautta). Teemapäivä 2, joka toteutetaan viranomaisten kanssa, on uutta toimintaa.

Teemapäivien konseptia voitaisiin hyödyntää myös romanikontekstin ulkopuolella. Konsepti sopii monikulttuuriseen yhteistoimintaan ja kulttuurisensitiiviseen kehittämiseen, kun toiminta lähtee yhteisöstä käsin. Konseptia on toteutettu ympäri maata, eikä se ole erityisesti paikkaan sidottua. Romanifoorumi on ottanut toimintamallin käyttöön ja malli siirtyy sen kautta paikallisille järjestöille. Konseptin toteuttaminen edellyttää resursseja ja lupaavaa käytäntöä kannattaisi toimintamallin kehittäjän arvion mukaan pilotoida alueellisesti esimerkiksi kahdella alueella.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Yhteenveto

Nevo tiija -hanke päättyi joulukuussa 2018. Toimintamalli on juurtunut Romanifoorumille.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

